

Tunnuseid sortide määramisel

Soovitavad teabeallikad:

Põllumajandusministeerium, tuntud sordid:

<http://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/taimekasvatus/tuntud-sordid>

Põllumajandusamet, tuntud sordid:

http://jis.agri.ee:22008/ReportPages/sr_tuntud_puuviljade_marjakultuuride_sordid.aspx

Ülevenemaaline Puuviljakultuuride Aretuse Teadusliku Uurimise Instituut:

<http://vniispk.ru>

Üldine puuviljandusteave:

http://www.aiatark.ee/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=7&Itemid=89

Soovitused sordimääraja koostamiseks

- Võtta aluseks PM tuntud sortide tabelis olev sorditunnuste loetelu, kuid täiendada seda*.
- Küsida sorditunnuste kohta lisaks Põllumajandusameti sordiosakonnast.
- Kasutada teadusasutuste kodulehtedel olevaid sordiomadusi ja võrrelda neid oma taimedega.

Puuvilja- ja marjakultuuride sorditunnused (Põllumajandusministeerium)

Perekond õunapuu (*Malus* L.) tunnused sordikirjeldustes:

1. **puu kasvutugevus** (nõrk, keskmine, tugev)
2. **puu kasvulaad** (võra kuju: ümar [ümmargune], kooniline [püramiidjas], poolkerakujuline)
3. **talviste võrsete koore värvus** (helepruun, tumepruun, punakaspruun)
4. **võrsel lõvede kuju** (piklik, ümar)
5. **kasvupungade kuju ja asetus** (kitsas, ümar, munajas, teravatipuline; eemalehoidev, ligihoidev ehk liibuv)
6. **lehelaba kuju** (piklik, ovaalne, munajas, laimunajas, piklikmunajas, äraspidimunajas, ümar)
7. **leheserv** (terve, saagjas, hambuline, täkiline)
8. **vilja kuju** (ümar, laiümar, lai, silinderjas, ümarsilinderjas, munajas, laikooniline, kooniline, piklikkooniline)
9. **vilja värvus** (kollane, roheline, oranž, punane, purpurpunane, pruunikas)
10. **tarbimisaeg** (suvisort, sügissort, talisort)
11. **muud sordile iseloomulikud tunnused** (näiteks võrsed kaetud udekarvadega, õitsemise algusaeg, võrakuju jne)

Perekond pirnipuu (*Pyrus* L.) tunnused sordikirjeldustes:

1. **puu kasvutugevus** (nõrk, keskmine, tugev)
2. **puu kasvulaad** (võra kuju) - ümmargune, kooniline (püramiidjas), poolkerakujuline
3. **võrsete kuju** (sirge, võnklik, lookjas)
4. **võrsete koore värvus** (roheline, hallikas, pruun, kollakas, roosakas, lillakas, tumepunane)
5. **võrsetel pungade kuju ja asetus** [kitsas, ümar, munajas, teravatipuline; eemalehoidev; ligihoidev (liibuv)]
6. **lehelaba suurus** (väike, keskmine, suur)
7. **lehelaba kuju** (ümmargune, munajas, elliptiline, äraspidimunajas, piklik)
8. **lehelaba värvus** (heleroheline, tumeroheline)
9. **lehelaba reljeefsus** (leht sirge, leht kokku surutud piki pearoodu, leht laineline, leht keerdunud pearoodu mööda)
10. **leheserv** (terve, saagjas, täkiline, saagjastäkiline; hambuline, ripsmelissaagjas)
11. **lehelaba tipp** (pikalt teritunud, järsult teritunud, pikk, lühike)
12. **vilja suurus** (väike, keskmine, suur)
13. **vilja kuju** (ümmargune, kooniline, ovaalne, tüüpiline pirnikuju, pudelikuju)
14. **vilja koore põhivärvus** (roheline, kollakasroheline, kollane)

15. **vilja varre pikkus** (pikk, keskmine, lühike)
16. **viljal karikaõõnsus** (sügav, madal, lai, kitsas; sile, kühmudega)
17. **koristusküpsus** (varane sort, hiline sort)
18. **muud sordile iseloomulikud tunnused** (näiteks õitsemise algusaeg, parim tolmeldaja jne)

Perekond ploomipuu (*Prunus domestica* L.) tunnused sordikirjeldustes:

1. **puu kasvutugevus** (nõrk, keskmine, tugev)
2. **puu kasvulaad** (võra kuju: ümmargune (kerajas), laikooniline, kooniline, längus, lame, hõre, keskmise tihedusega, tihe)
3. **võrsete koore värvus** (pruun, tumepruun, rohekas, hall, tumehall, lilla)
4. **võrsetel pungade kuju ja asetus** (kitsas, ümar, munajas, teravatipuline; eemalehoidev, ligihoidev)
5. **lehelaba suurus** (väike, keskmine, suur)
6. **lehelaba kuju** (ovaalne, munajas, äraspidimunajas, piklik-ovaalne, ümar; tõmbi või terava tipuga; tõmbi alusega)
7. **lehelaba värvus** (tumeroheline, valkjasroheline)
8. **lehepind** (sile, kortsus, tasane, renjas; ülespoole pöördunud servadega; karvadega)
9. **leheserv** (sisse- või väljapoole pöördunud, saagjas, täkilissaagjas, täkiline, lainjas)
10. **vilja suurus** (füsioloogiliselt küpsel viljal: väike, keskmine, suur)
11. **vilja üldkuju profiilis** (füsioloogiliselt küpsel viljal: ümmargune, munajas, piklik-ovaalne, ovaalne, südajas)
12. **vilja värvus** (koos vahakihiga, füsioloogiliselt küpsel viljal: rohekasvalge, roheline, kollakasroheline, kollane, oranžikaskollane, punane, helelilla, punakaslilla, tumelilla, lillakassinine, tumesinine)
13. **viljaliha värvus** (füsioloogiliselt küpsel viljal: valkjas, roheline, kollakasroheline, kollane, oranž, punane)
14. **luuseemne kinnitumine viljalihas** (füsioloogiliselt küpse vilja puhul: lahtine, poollahtine, kinnine)
15. **luuseemne suurus võrreldes viljaga** (füsioloogiliselt küpse vilja puhul: väike, keskmine; suur)
16. **vilja valmimisaeg** (varane sort, keskmine sort, hiline sort)
17. **muud sordile iseloomulikud tunnused** (näiteks õitsemise algusaeg, parim tolmeldaja, võrsetippude antotsüaanne värvumine, abilehtede olemasolu, lehenäärmete olemasolu leherootsul jne)

Perekond kirsipuu (*Ribes* L.) tunnused sordikirjeldustes:

1. **puu kasvutugevus** (nõrk, keskmine, tugev)
2. **puu kasvulaad** (võra kuju: väga püstine, püstine, poolpüstine, laiuv, longus)
3. **võrsete koore värvus** (punakaspruun, lillakas-tumepruun, rohekaspruun, roheline, tumepruun, pruun)
4. **viljakande tüüp** (viljaraagudel, neosokstel)
5. **pungade kuju ja suurus** (ümmargune, kooniline, väike, suur)
6. **lehelaba suurus** (väike, keskmine, suur)
7. **lehelaba kuju** (ümmargune, munajas, äraspidimunajas, ovaalne, elliptiline, süstjas)
8. **lehelaba värvus** (heleroheline, tumeroheline)
9. **lehelaba reljeefsus** (tasane, renjas: kitsasrenjas, lairenjas)
10. **lehe näärmete värvus** (rohekaskollane, oranžikaskollane, helepunane, tumepunane, purpurne)
11. **leheserv** (terve, saagjas, kahelisaagjas, täkiline)
12. **vilja suurus** (väike, keskmine, suur)
13. **vilja kuju** (ümmargune, lameümmargune, lame, ovaalne, südajas)
14. **vilja värvus** (kollane, oranžikaspunane, helepunane, punane, tumepunane, mustjas)
15. **vilja valmimisaeg** (varane sort, hiline sort)
16. **muud sordile iseloomulikud tunnused** (näiteks õitsemise algusaeg, parim tolmeldaja, võrsetel hallikas kirme jne).

Perekond sõstar (*Ribes* L.) tunnused sordikirjeldustes:

1. **taime kasvatugevus** (nõrk, keskmine, tugev)
2. **taime kasvulaad**: (väga püstine, püstine, poolpüstine, laiuv, longus)
3. **võrsete koorevärvus** (tumepruun, helepruun, valkjas)
4. **võrsetel pungade kuju** (kitsas, ümar, munajas, teravatipuline)
5. **võrsetel pungade asend võrse suhtes** (eemale hoidev, ligihoidev ehk liibuv)
6. **pungade suurus** (suur, keskmine, väike)
7. **punga kattesoomuste värvus** (punakas, rohekas)
8. **lehelaba suurus** (väike, keskmine, suur)
9. **lehelaba värvus**: (tumeroheline, heleroheline)
10. **viljakobara pikkus koos varrega** (pikk, keskmine, lühike)
11. **vilja suurus** (väike, keskmine, suur, väga suur)
12. **vilja värvus** (must, helepunane, tumepunane, valkjas, kollakas, kreem)
13. **viljade valmimisaeg** (varane sort, keskmine sort, hiline sort)
14. **muud sordile iseloomulikud tunnused** (näiteks vahakiht pungadel, punasel sõstral võrsete epidermise lõhenemine jne).

Perekond karusmari (*Grossularia* Mill.) tunnused sordikirjeldustes:

1. **taime kasvatugevus** (nõrk, keskmine, tugev)
2. **taime kasvulaad** (väga püstine, püstine, poolpüstine, laiuv, longus)
3. **võrsete koorevärvus** (tumepruun, helepruun, valkjas)
4. **võrsetel ogade rohkus** (vähe, keskmine, palju)
5. **võrsetel ogad** (1-kaupa; 2-kaupa; 3-kaupa)
6. **lehelaba suurus** (väike, keskmine, suur)
7. **lehelaba värvus** (tumeroheline, heleroheline)
8. **vilja suurus** (väike, keskmine, suur)
9. **vilja kuju** (ümmargune, ümarovaalne, ovaalne, munajas, äraspidimunajas)
10. **vilja värvus** (punane, kollane, roheline, valkjas)
11. **viljakesta paksus** (õhuke, keskmine, paks)
12. **viljakesta karvasus** (udekarvad, pikad lihtkarvad, näärmekarvad)
13. **viljade valmimisaeg** (varane sort, keskmine sort, hiline sort)
14. **muud sordile iseloomulikud tunnused** (näiteks võrsetel harjaskarvade olemasolu jne).

Perekond mustikas (*Vaccinium* L.) tunnused sordikirjeldustes:

1. **taime kasvatugevus** (nõrk, keskmine, tugev)
2. **taime kasvulaad** (väga püstine, püstine, poolpüstine, laiuv, longus)
3. **võrsete koorevärvus** (pruun, heleroheline, roheline)
4. **lehelaba suurus** (väike, keskmine, suur)
5. **lehelaba värvus** (tumeroheline, heleroheline)
6. **lehelaba kuju** (ovaalne, munajas, äraspidimunajas, piklik-ovaalne, ümar)
7. **vilja suurus** (väike, keskmine, suur)
8. **vilja kuju** (ümmargune, pikergune)
9. **vilja värvus** (helesinine, tumesinine, must)
10. **viljade valmimisaeg**;
11. **muud sordile iseloomulikud tunnused** (näiteks marjadel vahakirme esinemine, kas on vaja tolmuandjat jne).

* Sordikirjeldusi ei koostatud nendele sortidele, mis on Eestis või mõnes teises Euroopa Liidu liikmesriigis juba ametlikult registreeritud või kaitse alla võetud või siis mille registreerimiseks või kaitse alla võtmiseks on taotlus juba esitatud.